

29.1.4. Zapalování

↔	Zajišťuje zapálení směsi ve válci ve správném okamžiku (s určitým #1.....)
Zapalování magneto	
Bateriové cívkové zapalování	

a) #2.....

↔	generátorem elektřiny je #3..... otáčející se v #4..... (nebo naopak) – nejjednodušší, levné – sekačky, motorové pily (zapalování nepotřebuje baterii, malá energie při nízkých otáčkách)

b) Bateriové cívkové zapalování

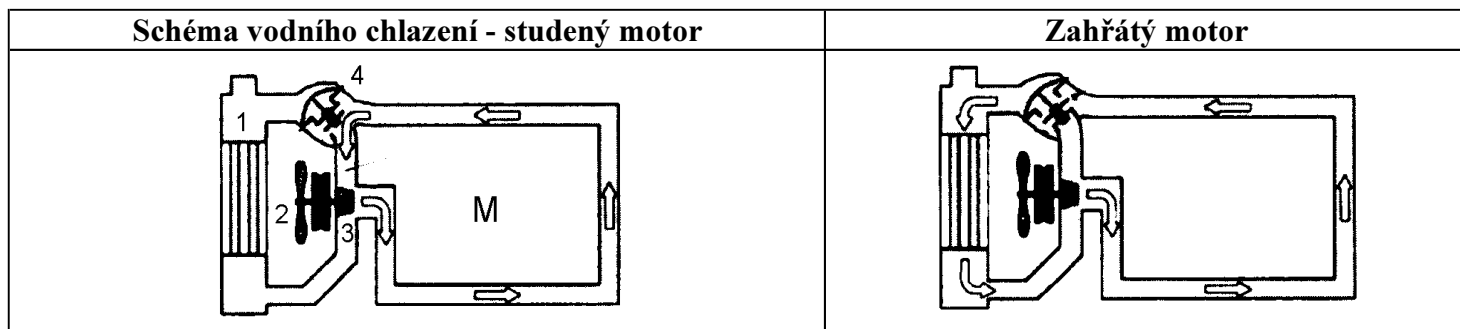
B	#5.....	↔	baterie, napětí 6 nebo 12 V - dodává el. proud - <i>dobíjí se při chodu motoru alternátorem</i>
C	#6.....	↔	indukuje #7..... napětí (20 000 V), má dvojí vinutí (primární, sekundární)
R	#8.....	↔	rozděluje proud od cívky k jednotlivým svíčkám (u víceválcových motorů), je poháněn od #9....., moderní motory nemusí mít rozdělovač (každá svíčka má svou cívku), rozdělovač může být:
		↔	#10..... (mechanický) - otočný #11..... (r) mechanicky spojuje kontakty
		↔	#12..... - poloha se snímá čidlem a vyhodnocuje elektronikou - elektronicky řízené zapalování – nižší spotřeba paliva
1-4	#13.....	↔	zapaluje směs přeskocněním jiskry mezi elektrodami

29.1.5. Chlazení

↔	Udržuje optimální provozní #14..... motoru (93°C), chladí se válce a hlavy válců

Druhy:

a)	#15.....	↔	chlazení proudem vzduchu
		↔	povrch válců se zvětšuje #16....., účinek se zvětšuje ventilátorem poháněným od klikové hřídele
		↔	motory jsou #17..... - <i>Tatra, Trabant, VW brouk, motorky, letadla</i>
b)	#18.....	↔	uzavřený chladicí okruh s obíhající #19..... vodou (bez minerálních látek) a #20..... kapalinou (glykol - Fridex) – snižuje teplotu tuhnutí a zvyšuje teplotu varu
		↔	umožňuje vytápění prostoru pro cestující

Části vodního chlazení:

M	#21.....	↔	blok motoru s válci, písty, klikovkou, ...
1	#22.....	↔	výměník tepla - proud vzduchu odebírá teplo horké vodě, která se tím chladí
		↔	bývá umístěn za přední #23..... automobilu - nápor vzduchu za jízdy zvyšuje odvod tepla
2	#24.....	↔	zajišťuje proud vzduchu, když automobil stojí
3	#25.....	↔	odstředivé - poháněné od #26....., zajišťuje proudění vody
4	#27.....	↔	ventil, který otvírá okruh k chladiči při #28..... teploty vody

29.2. Čtyřdobý vznětový motor (#29.....)

↔	Palivo	↔	#30..... z ropy
		↔	přidává se 5% #31..... - olej ze #32..... rostlin - nejčastěji z řepky olejné, slunečnice, soji
	Pracovní cyklus	↔	je obdobný jako u čtyřdobého zážehového motoru
		1	#33..... vzduchu
		2	#34..... vzduchu (#35..... - bývá větší než u zážehového) - vzduch se zahřeje na vysokou teplotu na konci zdvihu #36..... nafty pod velkým tlakem (přímo do válce nebo do komůrky se žhavicí svíčkou) a tím #37..... směsí
		3	roztahování (#38.....) - tlak spalin tlačí na píst
		4	#39..... - spaliny odchází ven z válce
	Součásti	↔	jsou obdobné zážehovému motoru - rozdíl je hlavně v zapalovací soustavě - diesel nemá #40.....
		↔	druhy systémů vstřikování:
		↔	čerpadlo-tryska - starší mechanický systém s pístem čerpadla ovládaným #41.....
		↔	zásobník tlaku (#42.....) - umožňuje mnohem vyšší tlaky, trysky jsou otvírány #43....., okamžik vstřiku a množství paliva určuje elektronika
	Výhody	↔	#44..... spotřeba paliva (řádově o 30% než u benzínových motorů poskytující stejný výkon)
		↔	hnací síla (při nižších otáčkách #45..... síla)
	Nevýhody	↔	nafta mrzne #46..... než benzín (v zimě se přidávají aditiva - #47.....)
		↔	prachové částice (#48.....) ve výfuku - musí se vybavovat #49.....

↔	Použití	↔	pohon automobilů (často s - osobních, nákladních i závodních - pro vytrvalostní závody), lokomotiv, lodí, kompresorů, čerpadel, elektrických generátorů (.....)

29.3. Další typy pístových spalovacích motorů

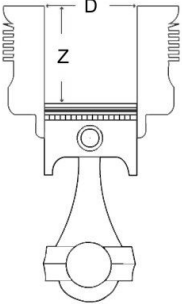
29.3.1. Dvoudobý zážehový motor (.....)

↔	Pracovní cyklus	↔	proběhne za otáčku - zdvihy - 1 zdvih pracovní (každý druhý)
↔		↔	Směs paliva se nasává pod píst, se do horní části pístu, stlačuje a zapaluje)
↔	Výhody	↔	Nemá ani rozvody (je konstrukčně jednoduchý, lehký)
↔	Nevýhody	↔	Palivo musí obsahovat kvůli mazání - škodlivější spaliny
↔	Použití	↔	zařízení s zdvihovými objemy (a tedy výkony): v motocyklech, motokárách, motorových člunech, sekačkách, motorových pilách (pracují i vzhůru nohama oproti čtyřdobým), leteckých modelech

29.3.2. Spalovací motor s rotačním pohybem pístu (.....)

↔	Součásti	↔	tvoří ho píst, který ve skříni
↔	Pracovní cyklus	↔	při jedné otáčce proběhnou všechny 4 fáze čtyřdobého cyklu
↔	Výhody	↔	nepotřebuje mechanismus, je menší než klasický zážehový motor při stejném výkonu
↔	Nevýhody	↔	vyšší spotřeba, problémy s vrcholů pístu, olej v palivu - emise
↔	Použití	↔	pro auta ho sériově vyrábí jen (RX8), dále se používá v letadlech, údajně v ruských vojenských vozidlech

29.4. Parametry motorů

↔	#65.....	D	↔	vnitřní průměr válce v mm, resp. průměr pístu	
↔			↔	plocha pístu se vypočítá $S =$	
↔	#67.....	Z	↔	vzdálenost mezi krajními polohami (úvratěmi) pístu v mm	
↔	Zdvihový #68.....	V	↔	$V = S * Z * i$, kde S je pístu, Z zdvih, i počet válců; jednotky jsou cm^3 (ccm) nebo litry	
↔			↔	1 litr = $1 \text{ dm}^3 =$ cm^3	
↔	#71.....		↔	poměr mezi objemem nasáté a stlačené směsi (nad horní úvratí), bývá 8 až 13:1	
↔	Maximální #72.....	n	↔	běžně do 6000 , motorky přes 10 000 ot/min, Formule 1 až 20 000 ot/min.	
↔	Max. #74.....	P	↔	v kW, koních nebo koňských silách (HP) – uvádí se při určitých otáčkách	
			↔	1 kůň=0,735 kW	1 kW= 1,36 koně

↔	Max. kroutící (točivý) #75.....	M	↔	v Nm (Newtonmetrech) - tažná síla, uvádí se při určitých otáčkách
↔	#76.....		↔	v litrech na 100 km (90/120/město)

Cvičení 23: Vypočítejte zdvihový objem a) čtyřválcového motoru s válci s vrtáním 98 mm a zdvihem 10 cm; b) 14-válcového motoru s válci s vrtáním 96 mm a zdvihem 250 mm

↔	$V = S * Z * i$, kde $S = \pi * D^2/4$			
a)	S =	b)	S =	
↔	V =	↔	V =	
↔	Motor má zdvihový objem	↔	Motor má zdvihový objem	

Cvičení 24: Vypočítejte jaký výkon v kW má motor s výkonem a) 100 koní, b) 250 koní

↔	1 kůň = 0,735 kW			
a)	100 koní =	b)	250 koní =	
↔	Motor má výkon	↔	Motor má výkon	

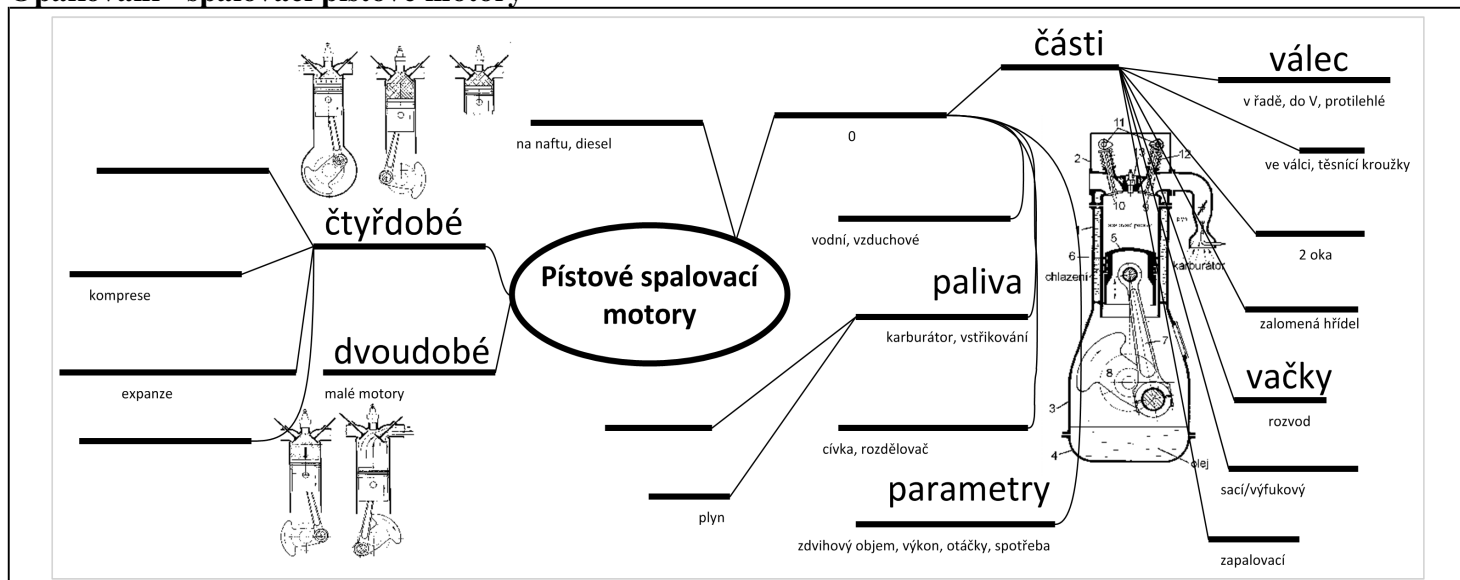
Cvičení 25: Vypočítejte jaký výkon v koních má motor s výkonem a) 50 kW, b) 90 kW

↔	1 kW = 1,36 koně			
a)	50 kW =	b)	90 kW =	
↔	Motor má výkon	↔	Motor má výkon	

Cvičení 26: Vypočítejte průměrnou spotřebu paliva na 100 km a náklady na 1 km, jestliže automobil ujel a) 2000 km se spotřebou 150 litrů, b) 10000 km se spotřebou 600 litrů. Cena 1 litru paliva je 30 Kč.

a)	2000 km ... 150 litrů	b)	10000 km ... 600 litrů	
↔	1 km	↔	1 km	
↔	100 km	↔	100 km	
↔	náklady na 1 km =	↔	náklady na 1 km =	
↔	Průměrná spotřeba paliva je #77..... litru na 100 km. Náklady na 1 km jsou #78.....	↔	Průměrná spotřeba paliva je #79.... litru na 100 km. Náklady na 1 km jsou #80.....	

Opakování - spalovací pístové motory

Slovník - Spalovací motory 2

1	vnitřní průměr válce spalovacího pístového motoru	
2	poměr mezi objemem nasáté a stlačené směsi u spalovacího pístového motoru je poměr	
3	Spalovací motor s rotačním pohybem pístu	
4	do nafty se přidává 5% (ze semen rostlin)	
5	ventil, který otevírá ve spalovacím motoru okruh k chladiči při zvýšení teploty vody	
6	výměník tepla za přední maskou automobilu (chladí vodu)	
7	v chladicím okruhu spalovacího motoru se používá voda bez minerálních látek, tedy voda	
8	Součást zapalování motoru, která rozděluje proud od cívky k jednotlivým svíčkám	
9	Název zapalování spalovacích motorů, které nepotřebuje baterii	
10	Baterie (přenosný zdroj elektrické energie)	

Křížovka č.1

Vnitřní průměr válce spalovacího pístového motoru:

T

Baterie (přenosný zdroj elektrické energie):

R

Ventil, který otevírá ve spalovacím motoru okruh k chladiči při zvýšení teploty vody:

R

Vstřikování paliva anglicky (zkratka "i"):

N

Do nafty se přidává 5% (ze semen rostlin):

N

Elektrárna, která využívá štěpení radioaktivního paliva se říká elektrárna:

E

Poměr mezi objemem nasáté a stlačené směsi u spalovacího pístového motoru je poměr:

N

Křížovka č.2

Vodní elektrárna, u které se voda vrací do horní nádrže je elektrárna:

Ř

Výměník tepla za přední maskou automobilu (chladí vodu):

A

Vodní turbína pro největší spády je turbína:

O

První zdvih pracovního cyklu čtyřdobého zážehového motoru:

V chladicím okruhu spalovacího motoru se používá voda bez minerálních látek, tedy voda:

V

Spalovací motor s rotačním pohybem pístu:

L

Nejjednodušší vodní motor (např. pro pohon mlýnu) je vodní: